

Hagioterapija – model terapijske antropologije

Tomislav Ivančić

UDK: 61, 572, 2-468.6

Pregledni rad

Primljeno: 12. listopada 2006.

Prihvaćeno: 1. prosinca 2006.

e-mail: tomislav.ivancic1@zg.t-com.hr

Hagioterapija je izvorno hrvatski model istraživanja i liječenja patologije duhovne duše. Posljednjih pedeset godina filozofija, psihologija, medicina, antropologija i teologija iznijele su rezultate istraživanja prema kojima je došlo do revolucionarnog zao-kreta u poznavanju čovjeka i svi-

jeta. Hagioterapija je potvrda tih rezultata i ujedno metoda za razumijevanje čovjekove duhovne dimenzije, te za prepoznavanje bolesti i boli duhovne duše, kao i za dijagnosticiranje čovjekovih duhovnih trauma i njihova liječenja.

Ključne riječi: hagioterapija, duh, antropologija, duhovna duša, duhovna bolest, duhovna patologija, dijagnoza, duhovna terapija.

Duh je čovjekova temeljna konstitucija. Po duhu on je osoba, po duhu je slobodan, te je zato odgovoran, po duhu razlikuje dobro od zla, misli, govori, piše, stvara, oblikuje i preobražava svijet, traži životni smisao, po duhu je moralan, religiozan, umjetnik i znanstvenik. Dok je životinja zadana instinktima, čovjekova je sudbina u njegovoj slobodi, jer bit duha je sloboda, kaže Berdjajev.¹ Svestrana aktivnost duha događa se preko čovjekove duhovne duše, kako je, za razliku od vegetativne

¹ Usp. N. BERDJAJEV, *Duh i realnost*, Zagreb, KS, 1985, str. 35-36.

i psihičke duše, nazivaju suvremeni teolozi i filozofi. Duhovna je duša vrhunska sposobnost čovjekove duše i ima strukturu, poput organizma u kojem razlikujemo osobnost, intelekt, slobodnu volju, savjest, karakter, religioznost, kulturnu kreativnost, povjerenje, ljubav, duhovni život.

Antropološko-terapijska istraživanja

Duhovna duša bitan je konstitutivni sadržaj čovjeka. Ona ima odlučujuću ulogu u čovjeka i u patološkome i u terapijskome smislu. Na tom su tragu brojna suvremena znanstvena otkrića. Čovjek kao duhovno biće oboli od specifičnih psihosomatskih bolesti čak do 70%, kaže A. Jores. One su simptomatske, jer im je etiologija na duhovnoj razini, pa se liječenjem duhovne duše omogućuje njihovo iscjeljenje.² S. Kierkegaard rekao je da je čovjek »bolestan nasmrt«. On traži stoga neko čvrsto tlo da se izvuče iz egzistencijalne smrtonosne bolesti. Zato je potrebno, smatra Kierkegaard, da čovjek kršćansku istinu ne samo spoznaje i misli nego i da je čini. Kršćanin treba biti.³ M. Heidegger je definirao ljudsku egzistenciju kao bitak pri smrti – Sein zum Tod.⁴ Teolozi K. Rahner i H. Urs von Balthasar kažu da je svaka bolest znak nekog manjka u temelju čovjekova bića. Bolest je vanjski izraz za nutarnji manjak bitka.⁵ Katolički moralni teolog B. Häring piše: »Prvi znak povrijeđene savjesti je njezin krik, bol duboke rane. Bolesnim se postaje upravo time što se odbacuje vrednota, a jedino njezinim ostvarenjem duša može ponovno postati zdrava.«⁶ Neuropsihijatar C. G. Jung piše o psihičkim bolestima: »Među mojim pacijentima iznad životne sredine, to znači nakon 35. godine, nema ni jednoga kojemu religiozni stav ne bi bio konačni problem. Da, svaki u krajnjoj liniji boluje od toga da je izgubio ono što su žive religije u svim vreme-

² Usp. A. JORES, *Čovjek i njegova bolest. Osnove antropološke medicine*, Zagreb, Oko tri ujutro, 1998, str. 156.

³ Usp. S. KIERKEGAARD, *Gesammelte Werke*, 1963, str. 104.

⁴ Usp. M. HEIDEGGER, *Was ist Metaphysik*, Frankfurt 1975, str. 38.

⁵ Usp. H. URS VON BALTHASAR, *In der Fülle des Glaubens*, Freiburg, Basel, Wien, Herder, 1981, str. 90; K. RAHNER, *Schriften zur Theologie*, II, str. 292 i V. str. 518.

⁶ B. HÄRING, *Kristov zakon I*, Zagreb, KS, 1973, str. 162-163.

nima davale svojim vjernicima i nijedan se nije stvarno izliječio koji nije opet postigao svoj religiozni stav.⁷ Doktor teologije i medicine M. Beck na temelju najnovijih istraživanja pokazao je da svaka stanica čovjekova tijela sadrži duhovnu dimenziju, te se stoga cjelovito mogu dijagnosticirati i liječiti bolesti tek na temelju i pneumatske, duhovne dijagnoze i terapije, a ne samo psihosomatske. Grijeh u čovjeku stvara nutarnji nesklad koji se somatizira. Terapija se onda sastoji u usmjerenju duha na vrijednosti i Boga, te će duh tada ispravno informirati materiju s njezinom staničnom strukturom, koja se tako mijenja.⁸ V. Frankl, utemeljitelj logoterapije, otkrio je da se niz psihičkih bolesti može liječiti samo na temelju čovjekove duhovne dimenzije, naime egzistencijskom analizom, u kojoj se otkriva smisao ili frustriranost čovjekova života.⁹ Američki neuropsihijatar D. Amen na temelju najsuvremenijeg ispitivanja čovjekova mozga došao je do zaključka da svaka pozitivna odluka, misao i riječ jačaju i rehabilitiraju mozak, a nemoralan postupak, neetična odluka, negativan stav, bolesna misao i riječ razaraju moždane stanice.¹⁰ D. Goleman je pokazao kako je za emotivnu inteligenciju, za zdrav emotivni život ili oblikovanje karaktera, odnosno jedne metasposobnosti, važna duhovna dimenzija.¹¹ M. Scheler se suprotstavlja naturalističkom poimanju čovjeka te dokazuje kako je čovjek ponajprije duh i kako je odlučujuće za društvo i pojedinca živjeti i njegovati čovjekovu duhovnu dimenziju.¹² Autori duhovne inteligencije D. Zohar i I. Marshall pokazuju kako čovjek može biti duhovno bolestan i kako mu se može terapijski pomoći. Oni traže hitno razvijanje duhovne dijagnostike i terapijskih postupaka za ugroženu čovjekovu duhovnu inteligenci-

⁷ C. G. JUNG, *Gesammelte Werke*, Bd. 11, Olten, 1971, str. 125.

⁸ Usp. M. BECK, *Seele und Krankheit. Psychosomatische Medizin und theologische Anthropologie*, Paderborn, Schöningh, 2001, str. 251.

⁹ Usp. V. FRANKL, *Bog podsvijesti*, Zagreb, Oko tri ujutro, 1980, str. 22.

¹⁰ Usp. D. AMEN, *Liječenje hardwarea duše*, Zagreb, VBZ, 2003, str. 113).

¹¹ Usp. D. GOLEMAN, *Emocionalna inteligencija*, Zagreb, Mozaik knjiga, 1997, str. 34 i 36.

¹² Usp. M. SCHELER, *Čovjekov položaj u kozmosu*, Fabula nova, Zagreb, 2005, str. 50. sl. Također M. SCHELER, *Ideja čovjeka i antropologija*, Zagreb, Globus, 1996, str. 98.

ju. Duhovna je čovjekova bolest temeljna bolest čovjeka i čovječanstva. Oni među duhovnim bolestima nabrajaju one najteže kao što su očaj, neprihvatanje tamne strane vlastite osobnosti, zlo i opsjednutost.¹³ D. Bonhoeffer je za Drugoga svjetskog rata rekao da je čovjek sa svime izišao na kraj samo ne sa samim sobom.¹⁴

U kontekstu gore navedenog hagioterapija se shvaća kao metoda i put k ozdravljenju čovjekove duhovne duše na temelju duhovnoga terapijskog postupka.

Hagioterapija

Hagioterapija je izrasla iz prakse. Primjenjujući u evangeli-zacijskim seminarima u nas i u svijetu prvokršćanski kateku-menat, osobito njegov treći dio, koji govori o liječenju onoga što je u čovjeku slabo i o učvršćivanju onoga što je dobro, došao sam do zaključka da postoje duhovne rane, bolesti i traume, te da ih je potrebno liječiti.¹⁵ Ubrzo su se pokazali relevantni rezultati već u početnoj praksi s ljudima izranjenima na duhovnoj razini. To je zahtijevalo da počnem teorijski istraživati čovjekovu duhovnu dušu, njezine traume, mogućnosti dijagnosticiranja i liječenja. Nakon početnih znanstvenih istraživanja i nekoliko turnusa održanih škola za buduće duhovne terapeute počinjem tražiti naziv za novu duhovnu terapijsku metodu. Hagioterapija učinila mi se najprikladnijim nazivom. Čovjeku su moralno-eti-čke vrijednosti i savjest te osobito osobnost vrhunske vrijednosti za koje se daje život. One su svetinje. Riječ je, dakle, o svetom području, što označuje grčka riječ *hagios*. Psihofizička je razina, dakle, profana i čovjek nju žrtvuje da bi spasio duhovnu. Radeći hagioterapijski, zapravo čovjeka oslobađam od profanosti i podižem na razinu svetosti, dostojanstva, vrhunskih čovjekovih sposobnosti. Spoznaja da je bitak duhovan daje zaključak da se radeći na ozdravljenju duhovne dimenzije, čuva čovjekova

¹³ Usp. D. ZOHAR – I. MARSHALL, *SQ. Duhovna inteligencija suštinska inteligencija*, Zagreb, VBZ, 2000, str. 147-148.

¹⁴ Usp. D. BONHOEFFER, *Otpor i predanje*, Zagreb, KS, 1974, str. 176.

¹⁵ Usp. *Inicijacija – Red pristupa odraslih u kršćanstvo*, Zagreb, KS, 1974, str. 12-13.

egzistencija, a čovjek ostaje biće u bitku. Prema *analogia entis*, Bog je bitak, te čovjek kao biće sudjeluje u Božjoj svetosti. On je, prema Bibliji, stvoren na sliku i priliku Božju tako da mu je psihofizička dimenzija od zemlje, a duhovna od Boga ulivena. Zato se čovjekova duhovna dimenzija ne može liječiti ljudskim sredstvima, nego Božjim. Bog je jedini garant i čuvar čovjekova dostojanstva. U govoru hrvatskim biskupima u prigodi pohoda *ad limina* papa Benedikt XVI. kaže: »Bitno je, zapravo, da izgrađivanje zajedničkog europskog doma bude utemeljeno na istini o čovjeku, oslanjajući se pri tom na priznavanje duhovne dimenzije čovjeka, u kojoj se ukorjenjuje njegovo neotuđivo dostojanstvo«. ¹⁶

Razrađujući hagioterapijski model, morao sam teorijski istražiti četiri pitanja: što je duh, koje su duhovne bolesti, kako ih se može dijagnosticirati i kako ih liječiti?

Što je duh

Duh je izvorno božanska supstancija. On je u biti sloboda. To znači da je čovjekov duh slobodan od prostora i vremena te transparentan, samosvjestan, transcendentan, autorefleksivan, superioran, sposoban preobražavati sve. On je izvorna stvarnost. Duh je izvor, smisao i cilj svega postojanja. On je jednostavan, sam je nevidljiv, a u njemu se sve vidi i spoznaje, on je temeljno postojanje, od njega su bitak i njegovi transcendentali. On je izvor egzistencije. Ona je pak najveći problem filozofije, koja se pita: kako to da nešto uopće postoji? Bitak je vječan, bez početka i kraja.

Čovjek je oduhovljeno tijelo ili utjelovljeni duh. Temelj antropologije jest ta neraskidiva dvostruka sastavnica čovjeka: materija i duh. To se dvoje ne može dijeliti, nego samo razlikovati. Duha u čovjeku prepoznamo po njegovoj djelatnosti. On u čovjeku djeluje po principu duhovne duše. Duša je princip, duh izvor života. Čovjek očituje duha najprije preko osobnosti, zatim preko moralnih odluka u savjesti, koja je glas bitka i njegovih transcendentala. Čineći dobro, čovjek sebe ostvaruje, nalazi životni smisao i čuva savjest zdravom. Čineći zlo, on razara sa-

¹⁶ Glas Koncila, 16. srpnja 2006, str. 2.

vjest, mozak i sebe. Istina je zdravlje njegova uma. Odlučujući se za laž, on čini bolesnim svoj intelekt. Sloboda je moć činiti dobro, sebe ostvarivati u postojanju. Čineći zlo, čovjek postaje ovisan, gubi slobodu. Kad se čovjek uporno odlučuje za vriednosti, on u sebi izgrađuje karakter. On je duhom sposoban za umjetnička, znanstvena i druga djela.

Duhovne bolesti

Već smo prije dotaknuli čovjekove duhovne traume i bolesti. Razaranje duhovne dimenzije, odnosno strukture duhovne duše uzrokuje bol duhovne naravi, koja je znak da se u temelju razara čovjekova egzistencija i da čovjek u svojoj srži postaje bolestan. Na takve, duhovne bolesti upozorio je papa Ivan Pavao II. svojom enciklikom »*Salvifici doloris – Spasonosno trpljenje*«. On kaže da pokraj fizičkih i psihičkih postoje i duhovne bolesti. »Riječ je, dakle, o boli duhovne naravi, a ne samo o psihičkoj dimenziji boli, koja prati kako moralnu tako i tjelesnu patnju«. ¹⁷ On objašnjava zašto nastaje duhovna bolest. »Čovjek trpi zbog zla, koje je izvjestan nedostatak, ograničenje i skretanje dobra. Čovjek pati što je od određenog dobra na neki način isključen ili ga se sam lišio«. ¹⁸ Filozofija kaže da je zlo manjak dobra, da je laž manjak istine. Čineći zlo, čovjek se isključuje iz dobra, a to znači iz postojanja, on sebe ograničava, sebe ranjava. To je egzistencijalna bol, temeljna patnja.

Istražujući duhovne bolesti, došao sam do zaključka da one mogu biti kognitivne, aksiološke i antropološke naravi. Kognitivne su bolesti krive slike o sebi, o svijetu i o Bogu. Takve krive slike i spoznaje otuđuju čovjeka njemu samomu, svijetu i izvoru njegova postojanja – Bogu. Tako čovjek postaje besmislen, prestrašen, pogrešno usmjeren, izgubljen. Aksiološke bolesti nastaju čovjekovim nemoralnim djelovanjem. Bit je zla razoriti postojanje. Bit je dobra izgraditi postojanje i sačuvati ga. Čineći dobro, čovjek se utvrđuje u postojanju. Čineći zlo on se razara, isključuje iz postojanja. Jedno, dobro, istinito i lijepo transcen-

¹⁷ SD 5.

¹⁸ SD 7.

dentali su bitka. Tko živi te vrijednosti neuništiv je, jer je u bitku. Tko razara te vrijednosti, onemogućuje svoje postojanje.

Tu istinu potvrđuje neurologija. Već smo istaknuli da istraživanja mozga posljednjih deset godina pokazuju kako negativnost i nemoralnost razaraju, a vrijednost, moralnost i etičnost liječe moždane stanice. Dr. M. Beck kaže kako što smo prije spomenuli, da je u svakoj stanici biološkoga svijeta duhovna dimenzija. To znači da je bitak, koji je duhovan, u svakome živom biću. Razaranje transcendentala znači stoga razaranje bića, a to znači i biološkoga svijeta. Na tom tragu su i K. Rahner i H.U. von Balthasar kad kažu da je svaka bolest znak da se u biću događa nešto suprotno bitku. Francuski su egzistencijalisti bili uvjereni da je čovjekov bitak besmislen. No čovjek je duhovno, a ne kao životinje, samo psihofizičko biće. Zato i Jores govori o specifično ljudskim bolestima. To su bolesti koje nisu uzrokovane virusima, bakterijama, manjkom imunosti, karcinogenim tvarima, genskim uzrocima, nego specifično ljudskim uzrocima. On kaže da su to bolesti koje čovjeku nisu zajedničke sa životinjama. Čovjek, međutim, sa životinjama ima zajednički psihičku i vegetativnu dušu, ali ne i duhovnu. Duhovna je duša vrhunac čovjekove duše. Životinje ne govore, ne misle, ne stvaraju, nisu slobodne, nego vezane instinktom, nemaju savjest, ni moral, nisu karakterne, nemaju znakova religioznosti, nisu osobe. To znači da upravo specifično ljudske bolesti dolaze od duhovnih trauma.

Suvremena istraživanja pokazuju da je temeljni uzrok suicida krivica, osobito podsvjesna. To je iskustvo besmisla, beskorisnosti života, besciljnosti. Ljudi imaju od čega živjeti, ali nemaju zašto živjeti, tumači to Frankl.¹⁹ »Znaš li ti što to znači, ne imati kamo poći«, kaže Dostojevski u liku Marmeladova u romanu *Zločin i kazna*. Ne imati zašto živjeti znači ne imati životnoga smisla i zato ne imati kamo poći? Antropološke se bolesti mogu svrstati u egzistencijalne, bazične i aktualne.

Egzistencijalne su čovjekova nemoć da sazna svoje podrijetlo i svrhu života, da može odlučivati o svojoj sudbini, da sazna tko je on, tko ga je postavio u svijet, zašto mora živjeti, kamo se odlazi sa smrću, tko je vlasnik njegova života i prirode, što

¹⁹ Usp. V. FRANKL, *Bog podsvijesti*, Zagreb, Oko tri ujutro, 1980, str. 80.

je život, zašto ne razumijemo govor biološkoga svijeta, zašto je čovjek u sebi tako sam, zašto nije mogao odlučiti želi li živjeti niti pristaje li da umre. Zašto se ne može izbaviti od smrti, zašto ne može zaustaviti ratove, pokolje, gomilanje oružja protiv čovjeka? Zašto nitko ne zna odakle smo došli na zemlju, kolik je svemir, gdje se možemo smiriti? Tko je Bog, zašto ga se tako teško otkriva i susreće? Koja je čovjekova budućnost? Koji je smisao svega? Zašto patnja, zašto nepravde, zašto jedni ubijaju fizički ili moralno druge? Zašto nema odgovora na temeljna pitanja i na strahovite patnje? Ljudi plaču, boje se, ubijaju se od muke, agresivni su i depresivni, traže nekoga tko će ih zaštititi od nepoznatih prijatelji, tko će ih voljeti, komu će bar nešto značiti. Ljudi pokušavaju odgonetnuti u čijim je rukama njihova sudbina i zato lutaju od magije do religija, od politeizma do vračarstva. Ljudi stvaraju znanost da bi odgonetnuli nepoznatu prirodu i sebe same, a ostaju i dalje neodgonetljiva nepoznanica. To je egzistencijalna bol, koja vodi besmislu jer frustrira svaku inicijativu. O tome su osobito dojmljivo govorili filozofi egzistencijalizma, koji su bili uvjereni da život nema smisla.

Bazične su bolesti pomanjkanje povjerenja u dobar i osmišljen ishod života. Nastaju od trenutka začeca pa sve do treće godine života, u razdoblju kad čovjek potpuno ovisi o roditeljskoj ljubavi. Manjka li roditeljske nježnost u djetetu se pojavljuju strah i ugroženost. Taj strah može biti toliko jak da dijete fizički vene, kako to pokazuje hospitalizam, tj. istraživanje potkraj dvadesetog stoljeća. »Propadanje djece u izravnom je odnosu s trajanjem uskrate ljubavi, kojoj je izloženo dijete. Ta se klinička slika u stručnoj literaturi naziva hospitalizmom te tvori predmet mnogih znanstvenih istraživanja.«²⁰ Dijete gubi težinu, pojavljuje se zastoj u razvoju, odbijanje kontakta, smetnje pri spavanju, ukočen izraz lica, autoagresivnost, sve do potpuna propadanja i smrti. Na kraju tog puta pojavi se zapuštena i mržnjom ispunjena mladež, a često i zločin. Samo se u okruženju ljubavi i nježnosti može sačuvati povjerenje te ga prenijeti na psihofizičku razinu.

Aktualne duhovne bolesti nastaju zbog uvrjeda, neuspjeha, ugroženosti života i prijatelji. One se očituju kao strahovi, tjeskobe i krivice. Uzrokuju ih drugi ili mi sami. Negativan životni

²⁰ H. KÜNG, *Postoji li Bog?* Zagreb, Naprijed, 1987, str. 413.

stav i moralne devijacije uzrokuju traume na strukturama duhovne duše, a onda se one šire i na tijelo i psihi stvarajući na njima simptomatske bolesti.

S obzirom na vrijeme nastanka, duhovne patnje možemo podijeliti na prekonceptualne, prenatalne i postnatalne. U prekonceptualne ubrajamo sklonost prema bolestim, koja se genetski prenosi s predaka na potomke. Prenatalne nastaju za vrijeme trudnoće, a postnatalne nakon rođenja. Duhovne bolesti možemo također sistematizirati prema duhovnim organima ili strukturi na kojima je nastala bol. Valja razlikovati bolesti koje ruše čovjekovo dostojanstvo od bolesti grižnje savjesti, potom prijevaru i laž, koji razaraju intelekt, od kukavištva i licemjerja koji razaraju čovjekov karakter, razlikuje se gubitak životnoga smisla od bolesti koje nastaju kao posljedica bavljenja magijom i okultnim praksama.

Duhovne su bolesti, dakle, specifično čovjekove bolesti i njih nema u životinja. One su temeljne, jer ugrožavaju temelj čovjekova opstanka. Bez duha je čovjek tek životinja, bez duha je on nečovjek. Duhovna terapija stoga pomaže čovjeku da bude čovjek ili da vrati svoju izgubljenu bit, svoje ljudsko dostojanstvo.

Dijagnoza

Dijagnosticirati znači pronaći uzrok neke boli i patnje kako bi ih se liječilo i čovjeka ozdravilo. U hagioterapiji se to radi s pomoću određenog upitnika. Nakon što se od bolesnika čuju znakovi bolesti, postavljaju se ciljana pitanja na osnovi kojih se može dobiti dovoljan broj znakova prema kojima se može raspoznati je li riječ o kognitivnoj, aksiološkoj ili antropološkoj bolesti.

Na temelju dobivenog materijala može se brzo zaključiti o uzroku duhovne bolesti te odrediti prikladna duhovna terapija.

Terapija

Hagioterapija je model ili metoda koja određuje kako provoditi ciljanu duhovnu terapiju kojom se ublažava ili uklanja duhovna bol, liječi duhovna trauma ili bolest na duhovnoj duši.

Takva terapija može biti, već prema dijagnosticiranoj bolesti, kognitivna, aksiološka ili antropološka.

Kognitivna terapija posreduje oboljelomu spoznaju o funkcioniranju njegove duhovne duše. Na taj se način pokazuje gdje su devijacije, traume i duhovne bolesti otežale ili onemogućile funkcioniranje organizma duhovne duše. Mogu to biti pogrješne slike o sebi, ljudima, životu i o Bogu. Mogu to biti krivi stavovi o moralno-etičkoj dimenziji čovjeka. Može biti kriva spoznaja o zlu, grijehu, vrlinama i krjepostima, ili pomanjkanje spoznaje o poštenju, časti, pravednosti, ljubavi, povjerenju i karakteru. Često već ispravna spoznaja inicira ozdravljenje neke traume, bolesti i devijacija.

Aksiološka terapija posreduje spoznaju o ulozi morala i etičnosti u čovjekovu životu, kako bi pacijent bio motiviran i sposoban načiniti zaokret od negativnoga prema pozitivnome stavu o životu. Nemoralno vladanje razara mozak, ali ga stoga moralno izgrađuje i liječi, kako to pokazuju istraživanja D. Amena. Zlo djelovanje čovjeka izolira od ljudi, on postaje opasan za društvo i okolinu. Ako je moralno djelovanje, prema logoterapiji, smisao čovjeka, onda nemoralno unosi u njega besmisao. Djelovanje suprotno dobroti, istini, ljepoti i jedinstvu, čovjeku oduzima postojanje. U čovjeka se uvuku egzistencijalni strah i tjeskoba sve do suicidalnih misli. Zlo je manjak dobra, kaže filozofija. A dobro i bitak su identični. Zlo, dakle, znači gubitak bitka. Zato aksiološku duhovnu bolest prepoznamo kao transcendentálnu, ona ranjava ili razara transcendentale u čovjekovu biću. No ne samo da grijeh, odnosno zlo, ranjava čovjeka nego ga čini krivim, optuženim za zlo. On treba ispraviti nepravdu. Aksiološka je terapija, dakle, ne samo medicinska nego i juridička. Čovjek se mora pokajati za svoje zle čine, da ispravi nepravdu, ali i da liječi rane koje su nastale zbog zla koje je mislio, govorio i činio. Zlo primarno ranjava onoga tko ga čini ili pristaje biti zao, a tek sekundarno one kojima se zlo nanosi.

Izlaz iz tih duhovno bolesnih situacija jest obrat. Čovjeka treba dovesti do odluke za istinu, dobrotu, ljubav i ljepotu. Taj je obrat metanoja, a to znači promjenu mentaliteta i životnih stavova od zla prema dobru, od laži prema istini, od mržnje prema ljubavi. Osim toga, treba mu pomoći da se kaje za učinjeno zlo i oprašta uvrjede koje su mu drugi nanijeli. Čovjek time ne samo da postaje juridički slobodan od krivice nego i izliječen

od smrtonosne bolesti zla. Savjest kao organ smisla se smiruje i oporavlja, intelekt počinje biti sposoban za istinu, a slobodna volja dobiva snagu za ispravne moralne odluke.

Napokon, antropološka terapija liječi egzistencijalne, temeljne i aktualne traume i bolesti. Pet je takvih terapija: agapoterapija, pistis-terapija, eirenoterapija, dinamis-terapija i pneumatoterapija.

Agapoterapija posreduje bezuvjetnu ljubav za svakog čovjeka. Čovjek je dragocjen jer postoji. Pacijentu se otvaraju duhovne oči da vidi kako je dobro primarno, neuništivo i apsolutno, i da se osjeti voljenim, željenim i neugroženim. U takvoj se terapiji ljubav može posredovati slikama, riječima, svetopisamskim tekstovima, molitvom, poslovicama, meditacijama. Svijest da je voljen, željen, ljubavlju okružen oslobađa pacijenta od rana, uvrjeda i ponižavanja, od samoće, straha i depresije, kao i od agresivnosti te autoagresivnosti. Pacijentu se vraća temeljno povjerenje, jer je voljen te može vjerovati. Vjerovati, naime, znači prepoznati da nas netko voli te stoga očekivati dobro od tog čovjeka, biti neugrožen.

Pistis-terapija oslobađa od straha i nepovjerenja. Strah je spoznaja da nas netko mrzi te nam je život u opasnosti. Terapija »vjerom« ulijeva čovjeku uvjerenje da može imati povjerenja u Boga i ljude. Ona se provodi tako da se pacijentu posreduje spoznaja da je dobar, da je voljen, da ga i ljudi cijene. Zatim mu se pomaže da se pokaje za svoje grijehе kako bi se oslobodio krivice i straha zbog sankcija. Nakon toga se povjerenje može posredovati različitim slikama, tekstovima osobito iz Svetog pisma, meditacijama i, već prema pacijentovu uvjerenju, molitvama i sve prisnijim prilaženjem Bogu sve do susreta s njim. Mogu se citirati misli iz Svetog pisma: Ne boj se jer ja sam s tobom da te spasim i izbavim.²¹ Ili: Znam komu sam povjerovao.²² Ili: Onome koji vjeruje sve je moguće.²³

Eirenoterapija pomiruje pacijenta sa samim sobom, s drugim ljudima i s Bogom. To znači da pomaže pacijentu pokajati se za svoje krivice i oprostiti drugima njihove, te se pomiriti s Bogom, prihvaćajući svoj život i Božji plan s njime iz Božje ruke.

²¹ Usp. Jr 15, 20.

²² Usp. 2 Tim 1,12.

²³ Usp. Mk 9,23.

Dinamis-terapija čovjeka oslobađa od ovisnosti. Razni su načini toga oslobađanja, ali svi sadržavaju svijest da čovjekov duh samo Stvoritelj, izvor toga duha, može osloboditi od ovisnosti ideologijskim, zlim i nečistim duhovima.

Pneumatoterapija čovjeka uči vježbati se u vrlinama, odričati se poroka, te moliti Boga za temeljne vrijednosti.

Zaključak

U jednom je govoru njemački teolog E. Biser rekao da će srednjoeuropska Crkva nestati ako ne postane terapijska. Državne represivne mjere i crkveni moralizatorski govor ostaju bez učinka. Što nije u redu?

Iskustvo pokazuje da su ljudi ne samo psihofizički nego i duhovno bolesni. Oni, i kad žele biti bolji, to ne mogu. Što potvrđuje i Sveto pismo. Isus je grješnike nazvao bolesnicima koji trebaju liječnika.²⁴ Tko čini grijeh, rob je grijeha, naglasio je.²⁵ Za sebe je zato rekao da je došao na slobodu pustiti potlačene i proglasiti sužnjima oslobođenje.²⁶ Njemu je milo milosrđe, a ne žrtva.²⁷ Zato je ljubav znak prepoznavanja njegovih prijatelja i učenika.

Uvjeren sam da je duhovno terapijsko djelovanje u svijetu odlučujuće. Zato sam se dao na teorijsko istraživanje duhovne patologije i razvijanje duhovne terapije, nazvavši ono, što je do danas rezultat toga rada, hagioterapijom.

²⁴ Usp. Mk 2,17.

²⁵ Usp. Iv 8,34.

²⁶ Usp. Lk 4,18.

²⁷ Usp. Mt 9,13.

Zusammenfassung

Hagiotherapie als Modell der therapeutischen Anthropologie

Hagiotherapie ist ein authentisch kroatisches Modell für die Forschung und Behandlung der Pathologie der Geist-Seele. Die letzten fünfzig Jahre haben Philosophie, Psychologie, Medizin, Anthropologie und Theologie die neuesten Resultate der Forschung hervorgebracht, aufgrund derer ist es zum revolutionären Umbruch in der Erkenntnis des Menschen und seiner Welt gekommen. Die Hagiotherapie ist die Bestätigung dieser Resultate und auch eine Methode wie man die geistliche Dimension des Menschen verstehen kann, wie die Schmerzen und Krankheiten der Geist-Seele zu erkennen und, wie man die menschlichen geistlichen Traumata diagnostizieren und behandeln kann.